

Dr. Lamberger Béla rövid életrajza

Születtem 1888. III. hó 19-én Győrött. Gazdag földbirtokos családból származom, mégis már a Győri Állami Főreáliskola tanulójaként szocialistává lettem. Az önképzőkörben 1904-ben Rózsa Miklósnak a Bródy Sándor szerkesztette Jövendőben megjelent Uj Megváltó című szocializmust dicsőítő versét szavaltam.

1905-ben érettségi vizsgám után rögtön beléptem a Társadalomtudományi Társaságba, akkor én voltam annak egyik legfiatalabb, 17 éves tagja. Ez a társulat Pikler Gyula egyet. tanár vezetése alatt a progresszív magyar intelligencia gyűjtőhelye volt. Ifjusági csoportja, az általánosabban ismert Galilei Kör csak 1908-ban alakult meg, mikor is én külföldön tartózkodván, nem láttam értelmét az anyaegyletből átlépni az ifjusági csoportba.

1905-6-ban mezőgazdasági gyakornok voltam abban az üzemben, amelyből a mostani földművelésügyi miniszter Losonczi elvtárs is kikerült, Barcson Belcsa pusztán. Itt fokozódott nagyon erősen hivatásszeretetem és az üzemszervezés kérdései iránti érdeklődésem.

1907-ban Berlinben a Petőfi Magyar Munkásegyletben (Kommandantenstrasse) kerültem bele a magyar munkásmozgalomba. Polányi Adolfal, Polányi Károly btyijával (jelenleg Sao Paulo, Brazília) és Izsák Lajossal az 1919-es diktatura későbbi egészségügyi népbiztoshelyettesével együtt voltam ott. Ugyanakkor az egyetemi Freie Studendenschaft-ban, csak úgy mint lakásomon és étkezőhelyemen az orosz emigrábsok körében forogtam.

1908-ban a diplomavizsga két részének letétele közti időt Svájcban töltöttem Genfben az egyetem idegennyelvű nyári tanfolyamán, amelyen az 1901-ös orosz forradalom sok emigránsa, ezek között Krupszkaja elvtársnő is résztvett. Sajnos közben súlyosan megbetegedtem, már néhány nappal Lenin elvtárs megérkezése előtt el kellett Genfet hagynom, pedig mindennapi vendéglői étkezőtársam azzal hívott meg lakására, hogy az én agrárkérdésben elfoglalt álláspontom a nemsokára hozzájuk érkező vezérüknek nézeteivel hajszállra megegyezik. A berlini kórházban is jó német elvtársakkal kerültem egy szobába.

Délvidéken Olaszországban Gardoneben szintén egy ukrán elvtársnő, egy kievi műkiadó felesége volt ugyyszólván egyetlen társaságom. - Nyáron Reichenau osztrák fürdőhelyen a Kurhausban Braunthal Terézzel kötöttem nagy barátságot. Ő irodai alkalmazott volt, nyári szünidejében. A családhoz mély barátság szálai fűztek. Teréz nővére Berta (Clarkné, Londonban él), akivel a mai napig tartom a barátságot. Az első világháború idején először Angliában, majd kiutasítása után a semleges Hollandiában tartózkodott. A Zimmerwaldi mozgalomhoz csatlakozott és erről levelet írt nekem. Akkor meg kellett szakítanom vele a levelezést, mert ellenkező esetben haditörvényszék elé kerülhettem volna. 1919-es emigrációban találkoztam azután újra Clarkné szül.

Braunthal Bertával (1.ott).

1910-ben letettem diplomavizsgám második felét. A berlini egyetemre nem vettek fel azon kifogással, hogy főreál- és nem főgimnáziumi végzettségem van. Ezen nem helytálló kifogás azt tartalmazta, hogy a felosztatott Szabad Diákság kirándulásain vettem részt az orosz diákok társaságában és ezért nem-kivánatos személy voltam. A felosztatás éppen az orosz emigránsok szerepe miatt történt.

1910-11 téli félévében a breslauer (wrocslawi) egyetemen tanultam tovább. Ott publikálták az Egyetem Mezőgazdasági Kutatóintézetének folyóiratában (Mitteilungen d. Landwirtsch. Inst. d. Univ. Breslau) első tudományos dolgozatomat az agrárgazdaságtan köréből, melyet 1911-12-ben élénk folyóirati vita, majd 1913-ban a doktori diploma elnyerésére megírt disszertációm ~~itteni~~ megjelenése követett a könyvpiacón. *Wien*

Ezután még 1917-ig számos német és magyar folyóiratcikkem jelent meg, melyeket mezőgazdasági gyakorlati munkám mellett írtam

1913-tól 1915-ig Somogyban a Zichy grófok házibankjának a Hungaria Banknak tulajdonában lévő Kopár pusztai 3600 holdas gazdaságnak voltam vezetője. Onnan szocialista ujság (Arbeiterzeitung) előfizetése, a munkásokkal a szocialista erkölcs parancsai szerinti bánásom és a szomszéd Hosszúvíz község szocialista vezérével fenntartott barátságom miatt - titkos bejelentés alapján - a bank alelnöke, a pécsi püspöknek, Zichy grófnak öccse azonnali hatállyal az utcára dobott.

Ezután mint népfelkelőt bevonultatták Csillag Jóskaival (a nemrég megjelent Vörös Győr c. kötet 129. oldalán mint a győri földalatti kommün végrehajtó bizottságának tagja szerepel), Lorántné Csillag Rózsi korán elhunyt unokaöccsével együtt olvastu az akkor egyedüli igazi magyar ellenzéki lap, a Világ Zágrábban kapható egyetlen példányát. Bátyám berleti gazdaságának szakvezetésére, az ő bevonulása folytán (ő tartalékos tiszt volt), engem felmentettek, de a család pokollá tette életemet a szemrehányásokkal.

1917 végén a Bethlehemi gazdaság tulajdonosa eladta a birtokot és az új tulajdonos selyemgyáros, az Osztrák Gyáriparosok Szövetségének alelnöke, ki Ausztriában éhező traberjeit mentette ide, engem intézőnek alkalmazott. Ez volt az akkori Magyarország legjobban fizetett intézői állása. Győri elvtársakkal (Rajcsányi Mihály [akkor még Rainer], a későbbi direktóriumi tag és Gergely Aladárral, ki az ismert komáromi átkelés egyik vezetője volt tartottam összeköttetést.

*F. J. Károlyi
járás (Feth)*

Az 1918-as polgári forradalom kitörése után én rögtön bekapcsolódtam a mozgalomba. Mint a győrmegyei nemzeti tanács nagy birtokos képviselője, minden esetben a földmunkásképviselekkel szavazva, azok többségét biztosítottam. Dr. Pogány Imre, a szoc. dem. párt akkori ügyésze (márc. 21. után a direktorium elnöke) kérésére őt és a Győri Waggon- és Gépgyár un. rendezőgárdájának tagjait vasárnaponként 3 hintón vittem Győrszemere állomásraól a

- 4 -

Feleségem a Bécsi Magyar Ujság kiadóhivatalában dolgozott Sallai Imrénével egy asztalon. Én, mint az Arbeiterzeitung hirdetésszerző ügynöke tengődtem és így szoc. dem. párttag voltam. A Bécsi Magyar Ujság 1923. vagy 1924. évi falusi naptárában jelent meg néhány cikkem és később a kommunista "Internationale Pressekorrespondenz" nevű kommunista könyvkiadónál is segítették Clarkék.

Az emigráció elején Wienben legénykoromban Braunthaléknál, Bertha és Julius, valamint a Brüsszeli Internationale jelenlegi titkárnak, Braunthal Alfrédnek anyjánál laktam.

Clarkné Braunthal Berta az első világháború vége után Németországban telepedett le, ahol a középállású Független Szocialista Párt (Kautsky bis Ledebour) tagja és Kautsky titkárnője, majd annak megszűnésekor a balszárnyak, a Spartakus Bunddal történt egyesülése után megalakult Kommunista Párt alapító tagja lett. Ő volt férjével együtt a könyvkiadó Internationale Presse Korrespondenz főszerkesztője. Mikor később a Hölz-féle felkelés után kiutasították, Wienbe jött haza és anyjánál, az én volt szobámban lakott férjével és kisfiával.

Közben feleségem egyik unokabátyja benősült a gyöngyösi Teven-uradalomba és hazahívott. A rokon Gyöngyösen adott nekem állást, de a feleségének a gazdaságát vezető rokonai kimartak, felhasználva politikai kompromittáltságomat.

Utána Budapesten a Mikéfe nevű un. "jótékonyági intézmény" kertészképző iskolájának igazgatója lettem. Az engem alkalmazó elnök a szerződés aláírásakor csak a családi vonatkozásaimat ismerte, de nem ismerte politikai kompromittáltságom mértékét.

Az akkori tanítványaim, Sajósi Mihály és Hegedüs Tibor elvtársak tanusítják a köztük folytatott illegális munkámat.

Kompromittáltságom folytán Magyarország nem tudván elhelyezkedni, kikapva 1914-ben elhalt apám utáni örökségemet, illetve annak csak egy töredékét, visszamentem Wienbe. Ott vállalkozásba fogtam, de hamarosan belebuktam. Ezalatt illegális munkát végeztem. Címre jöttek a párt illegális levelei. Ezért párttag nem lehettem. Összekötő volt a bécsi magyar emigránsok körében (pl. Löwingerné Flesch Erzsébet) s ismert "Mizzi" Dr. Frischauf Mária Wien IV. öb. gasse 25 elvtársnő volt.

1932-ben az elvtársak segítségével kiutaztam a Szovjetunióba. Ezalatt feleségemet Braunthal Julius anyósa, kislányomat sógor-nőm Budapesten, kisfiamat a Bécs városi tanács gyermekotthona fogadta be. Én odakint nem kerültem eleinte valami jó körülmények közé. Félév után feleségemet, 1 1/2 év után fiamat tudtam utánam hozatni a Szovjetunióba.

A Szovjetunióba érkezésem után óriási csalódás ért. Szűkebb tudományos szakmában dolgozni nem volt lehetőség. A mezőgazdasági üzemtan, mint a konkrét gazdaságnak az adott természeti, fekvési, közlekedési és munkaügyi viszonyai szerinti felépi-

- 5 -

tesének tudománya a személyi rezsim túlzott központosító intézkedései folytán egyszerűen megszűnt létezni.

Igy tehát mint agronómus, zootechnikus, majd mint mezőgazdasági technikumok és főiskolák növény- és állattenyésztési tanára, mégre mint kísérleti intézmények kutató főmunkatársa, majd osztályfőnöke dolgoztam a második világháború 3.-4. évéig, mikor is a személyi kultusz arccitászai ellen védekezésül szovjet barátaim segítségével másodikú rokkantsági állományba, majd 1947-ben nyugdíjba kerültem.

1935-től dr. Hamburg és Nyisztor elvtársak ajánlásával szovjet állampolgárságot kaptam, melyet 1961-ig megtartottam. Gyermekeim most is szovjet állampolgárok.

Gondjaim közepette azonban elutazásunk előtt elmulasztottuk belépni a Kommunista pártba, míg odakint várakozásom ellenére a zárt pártba felvételt felfelé nem tudtam elintézni. Három évi egyhelyben lakás helyi tag ajánlása kellett volna.

1956-ban tértünk haza, sajnos feleségem Hevesi Margit nélkül, aki 4 nappal a hazatérési engedély kézbesítése előtt hunyt el.

Pártba való felvételüket csak 1956 végén, sőt az enyémet csak 1957 januárban sikerült elintéznünk.

En jelenleg (1964. évtől) a IX/4 pártszervezet tagja vagyok. Azonban: 48.26. Munkásmozgalmi részvételem csak 1918 kezdettől van elírve. Akkortól, mikor a Magyar Szocialista Gazdatisztek szervezetét megalakítottam.

(Dr. Lamberger Béla)

*négy évvel Béla, kiber behatolásával a szovjet elvtársak
támogatásával /Frischaufné/